

Op 07 mei werd de avond door Rob verzorgd over de herkomst van de lavendel blauw verkiezelde sponzen in het oostelijk grind. In feite een literatuurbespreking verlicht met vondsten om een en ander inzichtelijk te maken. De literatuur betreft de recente publicatie van Freek Rhebergen in *Geschiebekunde Aktuell*.

Al jaren wordt onderzoek gedaan naar de herkomst van de ordovidische sponzen. Hierbij speelt de oerrivier Eridanos een belangrijke rol. Deze rivier heeft vanaf het boven-oligoceen tot in het laat plioceen veel materiaal uit Baltica in haar delta afgezet. Deze delta verplaatste zich door tektonische bewegingen langzaam naar het westen.

De sponzen worden verdeeld in lavendel blauwe verkiezelingen en bruine verkiezelde exemplaren.

Een 4-tal vondstgebieden van erratica worden er bij betrokken;

1. het WWW-gebied: Westerhaar, Wielen Wilsum waar overwegend het bruine gezelschap voorkomt maar de lavendelblauwe met een procent of 5 vertegenwoordigd zijn. De afzettingen: de zanden van Apelscha zijn afgezet in het vroeg pleistoceen.
2. Het eiland Sylt: 90% van de vondsten betreft lavendel blauwe verkiezelingen, 10% betreft bruine exemplaren. De afzettingen hier stammen uit het plioceen.
3. de Lausitz: hier worden tussen twee bruinkoollagen sponzen gevonden, die voor 100% tot de lavendelblauwe verkiezelingen behoren. De afzetting stamt uit het mioceen.
4. De westkust van het eiland Gotland: het betreft hier 100% bruine verkiezelingen. De afzettingen stammen uit het laat pleistoceen.

Rhebergen gebruikt voor de datering van de sponzen de in Estland gebruikelijke etage namen van het ordovicium. (zie *Staringia* 9).

De herkomst van de lavendelblauwe verkiezelingen (afkorting lbh) is het vraagstuk waar Freek dieper op in gaat. Wat de lbh sponzen betreft, deze stammen uit de Haljaja formatie die correspondeert met de etages C3-D2. De lbh korallen stammen uit de Pirgu formatie die correspondeert met de F1c etage.

Als herkomstgebied van de bruine verkiezelingen wordt gedacht aan de Oostzeebodem ten noorden van Gotland tot aan Estland.

Wat de bruine sponzen betreft deze komen deels uit de baksteenkalk, die uit de Haljaja formatie stamt maar van een andere herkomst gebied als de lbh sponzen. Dan is er de Öljemirflint uit de Pirgu formatie en een afwijkende baksteenkalk

even oud als de Pirgu formatie, gekenmerkt door de algen *Apidium*, *Paleoporella* en *Vermiporella*

Terug naar het hoofdonderwerp: de herkomst van de lsh sponzen.

Hierbij zijn een aantal zaken opmerkelijk: ten eerste een recente in situ vondst in het Ristna klif in Estland van een *Syltrochus pyramidoidalis* tijdens een excursie van de 7-de Baltische Stratigrafische Conferentie.

Ten tweede konden studenten uit de ordovidische Shundorovo formatie in de omgeving van Sint Petersburg in enkele dagen tijd veel sponzen verzamelen. De Shundorovo formatie komt overeen met de Haljaja formatie. De verzamelde sponzen passen in het lavendelblauwe gezelschap, maar met als bijzonderheid dat ze veel *astylospongiiden* en nagenoeg geen *anthaspidelliden* bevatten. Voor de *anthaspidelliden* wordt verondersteld dat het herkomstgebied nog noordelijker ligt en dat ze door de pre-Neva rivier vanuit het gebied van de Witte Zee en/of de Barentssee de Eridanos zijn ingebracht daar waar nu de Finse Golf ligt.

Syltrochus pyramidoidalis in matrix als lavendelblauwe verkiezeling
tijdvak: ordovicium
vindplaats: Wielen Duitsland
collectie: R. v. d. Vlekkert

Literatuur:

- Ordovizische Spongiën aus dem Anstehenden in Estland und der St. Petersburg-Region verglichen mit erratischen Spongiën in Deutschland. *Geschiebekunde* aktuell jaargang 28-1, door F. Rhebergen
- *Geologischer Führer für den norddeutschen Geschiebesammler* door W. Schulz
- *Zwerfsteenfossielen van Twente* door H. Krul
- *Fossilien von Sylt III* door Ulrich von Hacht
- Grondboor en Hamer: 1974-6 en 1975-3 Noordelijke zwerfsteenkorallen: Lavendelblauwe verkiezelingen door H. Huisman
- *Staringia* 9: Ordovidische zwerfsteensponzen door F. Rhebergen e.a.

J.D.